

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Sotsiaoloogia, sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika õppekava
Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika eriala

Birgit Kalmus

**Rahvusvaheline noorsootöö - noorsootöötajate
kogemus**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Merle Linno, MSW

Tartu 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Birgit Kalmus, 02.06.2016

Abstract

International Youth Work –Youth Workers Experience

This paper/research is about international youth work. It is important to conduct research on how youth workers interpret international youth work and what they have experienced during international youth work to improve and adjust international youth work altogether. It is impossible to find out thoughts and experiences of youth workers from the programme guides.

First part of the paper/research gives overview of non-formal education and its role in the youth work and also explains the complex definition of non-formal education and youth work. The paper also describes the context of international youth work in Estonia and in Europe in general which is used to give an overview of both - European and Estonian youth work. In addition a brief overview of the history of Estonian and European youth work is given and international youth work is described in general.

Second part of the paper is empirical, based on qualitative research. The aim of the paper is to give an overview of the international youth work based on the experience and interpretation of youth workers. Based on the purpose of the study the questions of the research are following: What is international youth work based on the opinion of the youth workers? How do youth workers interpret the influence of the international youth work over young people? What is good practice of international youth work according to youth workers?

The paper is focused on the meaning of international youth work experience to youth workers and young people given by youth workers – what does it mean to them, what they have gained for themselves, where do they stand and how they value the work. Also what possibilities they see to use that experience in their work with the youth and how youth workers evaluate the educational aspect of the youth in the international youth work. Three semi-structured interviews were conducted and analyzed to answer these questions.

In the opinion of youth workers interviewed, strong connection between international youth work and youth projects conducted with foreign partners was detected. Informal education, which is

essential to efficient international experience, was seen as an inseparable part of international youth work. The most influential to the youth was considered taking part of youth exchange abroad, which is very beneficial to their personal development.

The interviewees found that there are not many youth workers who are engaged with international youth work even though interest of the youth is high. Best experiences they gained were solving difficult multicultural situations and learn from there, also improved their tolerance and patience. It is very important to continue youth work on an international level to improve values of the youth in Europe, which is getting more and more multicultural.

Sisukord

Abstract	2
Sisukord.....	4
Sissejuhatus	5
Uurimuse kontekst	6
Õppimise tüübid	6
Mitteformaalse õppe tunnustamine	7
Mitteformaalne õpe noorsootöös	8
Eesti noorsootöö tekkelugu	9
Noorsootöö tänapäeva Eestis	11
Noorsootöö Euroopa Liidus	12
Rahvusvahelised noorteprogrammid Euroopa Liidus	13
Kultuuridevaheline õpe noorsootöös	14
Probleemipüstitus	15
Metoodika	17
Meetod.....	17
Andmete kogumismeetod ja uurimuse käik	17
Andmete analüüs	18
Analüüs	19
Rahvusvaheline noorsootöö mitteformaalse õppena	19
Rahvusvahelise noorsootöö tegevused	21
Miks on rahvusvaheline noorsootöö noortele kasulik	23
Mõju noortele	25
Kultuuridevaheline õpe	28
Rahvusvahelise noorsootöö mõju eelarvamustele pagulaste suhtes	29
Head praktikad	31
Noorsootöötajate kogemused rahvusvahelises noorsootöös	34
Kokkuvõte	38
Kasutatud kirjandus	39
Lisa: Intervjuu kava.....	42

Sissejuhatus

Käesolev töö on rahvusvahelisest noorsootööst. Oluline on uurida kuidas noorsootöötajad rahvusvahelist noorsootööd tõlgendavad ja mida nad rahvusvahelist noorsootööd tehes kogenud on, sest erinevate projektide programmijuhenditest ei saa teada inimeste kogemusi ning mõtteid, kes selles reaalselt osalevad ning seda kogevad, arendamaks ja kohandamaks rahvusvahelist noorsootööd.

Töö esimeses osas antakse ülevaade mitteformaalsest õppest ja selle rollist noorsootöös ning mitteformaalse õppe ja noorsootöö keerukast määratlusest. Lisaks kirjeldatakse töö esimeses osas rahvusvahelise noorsootöö konteksti Eestis ja Euroopas üldiselt, läbi mille tutvustatakse nii Euroopa kui ka Eesti noorsootööd. Antakse põgus ülevaade nii Eesti kui Euroopa noorsootöö kujunemisloost ning rahvusvahelisest noorsootööst üldiselt.

Töö teine osa on empiiriline, mis tugineb kvalitatiivsele uurimusele. Töö eesmärgiks on saada ülevaade rahvusvahelisest noorsootööst noorsootöötajate kogemuste ja tõlgenduste alusel. Uurimisküsimusteks on seatud töö eesmärgist lähtudes järgnevad küsimused: Mis on rahvusvaheline noorsootöö noorsootöötajate arvamuste alusel? Millisena noorsootöötajad tõlgendavad rahvusvahelise noorsootöö mõju noortele? Milline on noorsootöötajate arvates hea praktika rahvusvahelises noorsootöös?

Töös uuritakse täpsemalt millise tähenduse noorsootöötajad annavad enda ja noorte rahvusvahelise noorsootöö kogemusele, mis see nende jaoks üldse on, mida nad sellest enda jaoks on saanud/õppinud ja kuidas nad sellesse suhtuvad, seda hindavad ning missuguseid võimalusi selle kogemuse rakendamiseks enda töös noortega näevad. Samuti uuritakse kuidas noorsootöötajad hindavad noorte õpimomenti rahvusvahelises noorsootöös. Selle tarbeks on tehtud kolm poolstruktureeritud intervjuud, mida on analüüsitud ning tehtud järeldused.

Uurimuse kontekst

Õppimise tüübid

Õppimine on kumulatiivne protsess, kus omandatakse järkjärgult üha keerulisemaid teadmisi. Eristatakse mitmeid õppimise tüüpe, millest tuntuimad on formaalne, mitteformaalne ning informaalne õppimine. Formaalne õppimine leiab aset organiseeritud ja struktureeritud keskkonnas ning seda ka määratletakse teadlikult õppimisena. Formaalsel õppimisel võidakse tunnustada diplomi või sertifikaadi väljaandmisega. Mitteformaalne õppimine on varjatud planeeritud tegevustesse, mis ei ole otsesõnul määratletud kui õppimine kuid mis sisaldavad endas olulisi õppimomente. Seda kirjeldatakse ka kui pool-struktureeritud õppimist keskkonnas, mis sisaldab õppe osa või kui juhuslikku õppimist igapäevaelu olukordadest. Viimane kirjeldab ka informaalset õpet, mis on seotud töö, perekonna või vaba aja veetmisega. Informaalne õppimine on osa mitteformaalsest õppimisest ning on ühtlasi kogemusõpe, mida saab mõista teatud määrani ka juhusliku õppimisena. (Bjørnåvold, 2000). Webb (2007) toob välja mitteformaalse ja informaalse õppe täieliku eristamatuse ning lisab, et isegi mitteformaalses õppes, kus on püstitatud eesmärgid, võib aset leida juhuslik, kuid vägagi väärtuslik õppimine.

Mitteformaalse õppimise puhul tuleb meele pidada, et õppimine on oma olemuselt kontekstuaalne ning teadmised ja kompetentsid on suuresti nende praktiseerimise tulemus. Õppimist ei saa taandada pelgalt passiivselt teadmiste osade kaupa vastuvõtmiseks. Oskuseid omandatakse ja täiendatakse pidevas õppimise protsessis, mis on kaasava iseloomuga. Õppimine on ka olemasolevate teadmiste uuestiformuleerimine ning teadmiste ja kompetentside uuendamine. (Bjørnåvold, 2000)

Noortevaldkonna kui terviku seisukohalt on olulised kõik õppimise tüübid. Enim nähakse noorsootööd aga mitteformaalse hariduse kontekstis, vähem on käsitletud selle informaalne osa. Ka formaalhariduses ei räägita palju noorsootöö rollist. Samas võib noorsootööd vaadelda kui kõigi kolme tüübi vahelist silda. (Araste, 2014). Formaalõppe kõrval tuleb ka mitteformaalse õppimise

võimalusi suurendada ning sellest saadud teadmisi, oskusi ja kogemusi senisest märkimisväärselt tunnustada (Trumm, 2013).

Mitteformaalse õppe tunnustamine

Kuigi viimastel aastakümnetel on enamus Euroopa Liidu liikmesriike rõhutanud mitteformaalse õppimise rolli olulisust lisaks formaalharidusele, esineb siiski probleem õppimise nähtavaks muutmisega, mis leiab aset väljaspool formaalset haridust ja koolitusasutusi. Kui õppimine formaalse hariduse keskkonnas omab kaasaegses ühiskonnas selget funktsiooni, siis mitteformaalset õppimist on tegelikult palju keerulisem ära tunda ja hinnata. See nähtamatus mitteformaalse õppimise tunnustamisel on üha enam probleemiks, mis mõjutab kompetentside arengut nii individuaalsel tasandil kui ka ühiskonnas tervikuna. (Bjørnåvold, 2000)

Erinevates riikides toimunud projektide kogemused näitavad, et just mitteformaalse õppe võimalustele ja positiivse kogemustepaketi loomisele tähelepanu pöörates on loodud silmapaistvaid muutusi (Enn, 2013). Viimaste kümnendite jooksul on toimunud poliitikakujundajate arvamustes märkimisväärne laienemine formaalse õppe suhtes mitteformaalse ja informaalse õppimise meetodite arvelt. Uued vaated õppimise viisidele on aidanud kaasa mitteformaalse õppe tunnustamiseks vajalike vahendite väljatöötamisele. Nende vahendite hulka kuulub erinevaid tavasid ja metoodikaid nagu ka õppeportfooliote ja sertifikaatide kasutamine. (Werquin, 2010)

Näiteks aitab noorsootöös mitteformaalselt ja informaaalselt õpitu tunnustamisele ja teadvustamisele oluliselt kaasa Euroopa Liidu programmi Euroopa Noored raames väljaantav tunnistus Noortepass. (Noorsootöö ... , 2014). Noortepassi kogulehekülg (2016) defineerib noortepassi järgnevalt: „Noortepass on Euroopa Noored programmi raames toetust saanud projektides osalejate vahend kirjeldamiseks, mida nad on teinud, ja näitamaks, mida nad on õppinud.“ Dunne jt (2014) toovad lisaks välja, et mitmed riigid märgivad ära ka oma aruannetes Euroopa Liidu tasandi vahendi Noortepass, et tunnustada õpet noorteprojektides ning lisavad, et Noortepass on ühtlasi vajalik ka mitteformaalse õpikogemuse tõendamise hõlbustamiseks.

Kahjuks on Noortepassi kasutatavus seni olnud suhteliselt madal, mida näitas ka Noortepassi mõju uuring (Taru ja Kloosterman, 2013), kus vaid veidi üle 20% vastanud noortest teadis kedagi, kes on kasutanud Noortepassi. Sama tõi Kost (2014) olenemata sellest, et programmis osalenud märkasid endil võtmepädevuste arenemisest ning mitmed peavad ka oma töövõimalusi paranenuks, siiski välja tööandjate vähese reaalse tunnustuse noortepassi suhtes ning seega selle vähese tunnustuse tööturul ja formaalhariduses.

Mitteformaalne õpe noorsootöös

Noorsootöös osalemine annab noortele hea võimaluse end just mitteformaalse hariduse kaudu elus paremini hakkamasaamiseks ette valmistada. Noored saavad uute kogemuste ja oskuste omandamisele lisaks ühistegevustes teistega ka paremad sotsiaalsed oskused. (Rämmer, 2012). Mitteformaalse hariduse alla kuuluvadki üldiselt organiseeritud õppetegevused kindlatele huvirühmadele kindlate programmide alusel, mis on koostatud vastavalt ühiskonna vajadustele või tellija soovile. Samuti kuuluvad mitteformaalse haridussüsteemi juurde formaalsete organisatsioonide poolt korraldatavad kuid väljaspool formaalset haridussüsteemi toimuvad ametlikud kursused. (Elukestva ... , 2005)

Mitteformaalne õpe on kavandatud tegevuste kaudu toimuv õpe, kus on silmas peetud õpieesmärke ja –aega ning pakutakse ka teatavat õpituge (Ettepanek ... , 2012). Mitteformaalne õpe leiabki aset just väljaspool kooli ning on ette võetud eesmärgipäraselt ja teadlikult enda arendamiseks. Mitteformaalne õpe on eesmärgistatud, kuid erinevalt formaalõppest on see vabatahtlik ning selle läbiviijad võivad olla ka vabatahtlikud või omaealised, mitte ainiti professionaalsed koolitajad. (Eesti ... , 2014). Seda on selgelt näha näiteks rahvusvaheliste Erasmus+ programmi toel korraldatavate noortevahetuste ülesehitusest, kus noored osalevad vabatahtlikult. Samas on noortevahetusel seatud eesmärgipärased tegevused mida viivad läbi kas noored ise, vabatahtlikud, noorsootöötajad või noorteliidrid. Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (2014) lisab, et mitteformaalne õpe võib toimuda ka näiteks looduses ning selle puhul ei pruugi olla õppimine ja õpetamine ainukeseks või isegi peamiseks otstarbeks, mis tuleb ka rahvusvaheliste noortevahetuste mõningates tegevustes esile, mille peamiseks eesmärgiks on seatud näiteks kohaliku kogukonna

aitamine millegi vajalikuga, samal ajal õppides läbi kogemuse kultuurilisi erinevusi teadvustama ning parendades ka suhtlusoskusi ja võõrkeeleoskust.

Mitteformaalse õppeprotsessi kõige väärtuslikumad komponendid on avatus, paindlikkus ja uuenduslikkus. Seda ilmestab mitteformaalse hariduse õppekava ja –käigu võimelisus muutuvatele vajadustele ja nõudmistele väga paindlikult reageerida eelkõige just seetõttu, et nad ei ole kindlalt fikseeritud seaduslike ja institutsionaalsete ettekirjutuste ja tingimustega. Näiteks on mitteformaalses õpikeskkonnas väga oluline roll sotsiaalse suhtluse pädevustel, võimel lahendada rühmatasandil probleeme ning sallivusel tundmatu suhtes. Mitteformaalse hariduse eesmärkides ja sisus kajastuvad demokraatlikud ja solidaarsed väärtused annavad noortele kaasa positiivse suhtumise nii kultuurilistesse, keelelistesse, etnilistesse kui ka religioossetesse erinevustesse. (Chisholm ja Hoskins, 2004). Seda kõike sisaldab ka näiteks rahvusvahelises noorsootöös Erasmus+ programmi toel korraldatavate rahvusvaheliste noortevahetuste tegevuskava, millest osa võttes noor end eelmainitus arendada saab.

Nagu eelnevast nähtub, siis ka mitteformaalsel haridusel ei ole päris ühtset ja täpset definitsiooni või määratlust ega viisi selle ära tundmiseks ja tunnustamiseks. Euroopa Nõukogu käsiraamat mitteformaalse hariduse läbivijatele (2009) pakub aga välja võimalikud kokkuvõtavad tunnused mitteformaalsele haridusele noorsootöö kontekstist lähtuvalt. Esmalt on selles oluline õppeprotsessi planeeritus. Tegemist on noortele suunatud personaalse, sotsiaalse ning poliitilise haridusega. Mitteformaalne haridus on loodud arendama mitmeid oskusi ja kompetentse, lisaks toimub see väljaspool formaalharidust, kuid seda täiendades. Mitteformaalses hariduses on oluline osaluse vabatahtlikkusel ning sellel, et programme viivad läbi koolitatud liidrid. (Manual..., 2009). Samuti on mitteformaalsel õppel väga suur roll rahvusvahelises noorsootöös, kus suurem osa tegevustest toimubki mitteformaalse õppe meetoditel.

Eesti noorsootöö tekkelugu

Ajalooliselt jagavad Taru, Pilve ja Kaasik (2013) Eesti noorsootöö arengu laias laastus kolme perioodi, milleks on esimene iseseisvusaeg, kuulumine Nõukogude Liidu koosseisu ning Iseseisvusaeg pärast taasiseseisvumist. Esimeses perioodis toimus noorte vaba aja sisustamine

peamiselt vabatahtlikkuse alusel, teise perioodi jooksul kontrollis vaba aja veetmist kommunistliku partei noorteorganisatsiooni komsomol ning kolmanda perioodi noorsootöö arenguna taasiseseisvunud Eestis toimus Nõukogude Liidu ajast säilinud struktuuri ümberkujundamine ning uute noorsootöö suundade algatamine. Muutus ka Eesti rahvusvaheline koostöö noortevaldkonnas suundudes vaatega varasemast Idast nüüdse Euroopa poole. (Taru jt., 2013).

Niisiis on Eesti noorsootöös viimase 150 aasta jooksul toimunud nihe suhteliselt reguleerimata ja standardiseerimata vabatahtlike juhendajatega tegevuselt noorte juhendamiseni vastava ettevalmistusega noorsootöötajate poolt. Välja on kujunenud noorsootöötaja kui elukutse ning paika on pandud noorsootöötaja oskused ja väärtused, tekkinud on erialaorganisatsioonid ning ootused noorsootöö tulemustele. 21. sajandiks on Eestis peamiseks noorsootöö elluviimise tasandiks kujunenud kohalik omavalitsus. (Taru, Pilve ja Kaasik, 2015). Samas on Haridus-ja Teadusministeeriumi (2016) andmeil Eestis eri tasanditel noorsootöös laialt levinud praktika, kus praktilise elluviimise ülesanded on delegeeritud kodanikeühendustele ning üleriigiliselt toetavad noortevaldkonna arengut mitmesugused katusorganisatsioonid, noorsootöö eri ametialasid ja organisatsioone ühendavad liidud, noorteühingud, sihtasutused ja omavalitsustes pakuvad teenuseid mittetulundus- ja erasektori juhitud huvikoolid, malevad, laagrid, noortekeskused ja ka noorteühingud.

Viimastel kümnenditel on eriti mõjutanud siinset noorsootöö arengut Eesti kuulumine Euroopa Nõukogusse ja Euroopa Liitu. Alates 1993. aastast, kui Eesti ühines Euroopa nõukoguga on leidnud sealses Euroopa Noorte Juhtkomitees osaledes saadud ideed ka Eesti noorsootöös ja noortepoliitikas rakendamist. Alates 1997. aastast alustas Eestis ka Euroopa Liidu noortele suunatud kodanikuhariduse programmi Euroopa Noored raames Eesti büroo Sihtasutuse Archimedes struktuuriüksusena tegevust. See oli Eesti noortevaldkonna samm Euroopa Liiduga ühinemise poole mille tulemusel Noorsootöö arendamise eesmärgil alustasid Eestipoolsed programmijuhid Euroopa Liidu riikides koolitustel euroopaliku noorsootöö aluseid omandamas käimist. Ühtlasi hakati ka sealt saadud teadmisi rakendama nii Eesti noorsootöötajate koolitamisel kui ka Eesti noorteprojektide toetamisel. Eestil on olnud ajalooliselt tihe noorsootööalane koostöö just Soome ja Saksamaaga. (Noorsootöö õpik, 2013)

Noorsootöö tänapäeva Eestis

Tänapäevase Eesti noorsoovaldkonna esimeseks sammuks oli seadusandlikul tasandil Eestis Lastekaitseaduse vastuvõtmine 1992. aastal. Sellele järgnes 1999. aastal noortevaldkonna riikliku reguleerimise arengu jätkuna vastu võetud Noorsootöö seadus. (Taru jt, 2015). Hetkel Eestis kehtiv Noorsootöö seadus (RT I, 30.12.2015, 33) defineerib noorena seitsme kuni kahekümne kuue aastast füüsilist isikut ning noorsootööks loetakse sellest lähtuvalt tingimuste loomist noore isiksuse mitmekülgseks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda. Eestit mõjutab ka Euroopa Liidu noortepoliitika, mille kontekstis laieneb noorte vanuserühm 30. aastasteni (Kost, 2013).

Kasearu ja Trumm (2013) toovad välja, et „noored on ühiskonnas väga mitmekesine ja eripalgeline rühm, mis koosneb erineva tausta, staatuse, elukogemuste, probleemide ja tulevikuplaanidega inimestest“. Neid peamiseks ühendavaks tunnuseks ongi vaid nende vanusegrupp. Statistikaameti (2016) andmeil elab Eestis 2016. aasta 1. jaanuari seisuga 1 315 944 inimest, kellest 283 350 noort vanuses 7-26 eluaastat moodustavad kogu rahvastikust 21.53%. Kui 2000. aastal elas Eestis kokku 1 401 250 inimest ning noori oli 398 590 ehk 28,45% kogu rahvastikust ning 2008.aastal oli rahvaarv 1 338 440 ja noorte arv 333 160, ehk juba 24.89% kogu rahvastikust, siis on noorte osakaal rahvastikust, nagu ka rahvastiku- ja noorte koguarv olnud püsivas langustrendis. Statistikaameti (2016) prognoosi järgi ka jätkub noorte osakaalu vähenemine kogurahvastikust kuni 2022. aastani.

Noorsootöötajate laia tegevusvaldkonda iseloomustavad ka muu hulgas noorsootöötaja kutsestandardis (2015) välja toodud noorsootöötaja põhiteadmiste ja –oskuste all ka mitteformaalne õpe, kultuuridevaheline õpe ning sotsiaalpedagoogika. Noorsootöötaja ongi koondnimetuseks kõigile spetsialistidele, kes töötavad noorsootöö valdkonnas nagu näiteks koolide huvijuhid, muusikakoolide õpetajad, noortekeskuse töötajad, rahvusvaheliste noortevahetuste grupijuhid, noorte karjäärinõustajad jne. Noorsootöö valdkond on ka ise äärmiselt lai, mitmekesine ning pidevalt arenev. Kõrvaltvaataja ei pruugigi seostada kõiki, kes noorte arengu ja eneseteostuse eest iga päev oma töös hoolt kandvaid spetsialiste otseselt noorsootööga ega neid noorsootöötajateks pidada. (Nooruse ... , 2013). Käesoleva töö kontekstis on noorsootöötajana

silmas peetud peamiselt noortekeskuste noorsootöötajaid, kes tegelevad rahvusvahelise noorsootööga ning puutuvad kokku erinevate rahvusvaheliste noorteprojektidega.

Noorsootöö strateegia 2006-2013 (2006) toob välja eraldi noorsootöö valdkonda kuuluva rahvusvahelise noorsootöö, milleks on noortele ja noorsootöötajatele rahvusvahelise koostöö kogemuste ja kultuuridevahelise õppimise võimaluste loomine. Samuti on noortepoliitika ja noorsootöö arengu tagamiseks rahvusvahelise koostöö võimaluste suurendamine ja tulemuste kasutamine ära märgitud ka Eesti noortevaldkonna arengukavas 2014-2020 (2013). Eestis on neid võimalik näiteks Erasmus+: Euroopa Noored projektide kaudu teostada. Nende projektide alustalaks on ühtlasi ka mitteformaalne õppimine, mis aitab noortel uusi teadmisi ja oskusi hankida. Rahvusvahelistes noortevahetustes koos erinevatest rahvustest ning erineva taustaga kaaslastega tegutsemine pakub head võimalust võõrkeelt praktiseerida ning õppida tundma ka teisi kultuure ja traditsioone.(Kuidas... , 2014). Lisaks on rahvusvahelised noorteprojektid noorsootöös abiks vähendamaks sotsiaalmajanduslikust olukorrast tingitud vähemate kogemuste võimalust. (Mets, 2013).

Haridus-ja Teadusministeerium (Tähtsamad ... , 2015) on oma prioriteetsete tegevuste hulgas välja toonud noortevaldkonna töötajate koolitused, mis toetaksid muu hulgas ka rahvusvahelist koostööd. Noorsootöötajad peavad ise oluliseks arendada oma inglise keele oskust ning projektikirjutamise oskust (Beilmann jt. 2010), mis on mõlemad võtmetähtsusega ka rahvusvahelise noorsootöö tegemisel.

Noorsootöö Euroopa Liidus

Euroopa Liidu Nõukogu Resolutsioon (2010) annab noorsootööle järgneva definitsiooni: „Noorsootöö leiab aset koolivälisel alal samuti läbi konkreetse vaba aja veetmise tegevuste ja põhineb mitteformaalse ja informaalse õppe vormidel, milles osalemine toimub vabatahtlikkuse alusel.“ Need tegevused ja protsessid on isehallatavad, kaashallatavad või toimuvad hariduslikul või pedagoogilisel juhendamisel kas professionaali, vabatahtliku noorsootöötaja või noorteliidri poolt, on võimelised arenema ja on alati muutustele.

Noorsootöö küllaltki laia valdkonda kirjeldab ka Euroopa Liidu Nõukogu resolutsioon Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistiku kohta (2010-2018) (2009), liites mitmesugused noorte osalusel ning noortele suunatud sotsiaalsed, kultuurilised, haridusalased ja poliitilised tegevused ning lisades nende hulka üha enam spordi ning noortele suunatud teenused. Samuti määratletakse seal noorsootööd osana koolivälisest haridusest, mis on kutseliste või vabatahtlike noorsootöötajate või noortejuhtide korraldatav vabaajategevus, põhinedes mitteformaalsel õppel ning on osaluses vabatahtlik.

Terminit noorsootöö kasutatakse Euroopas kirjeldamaks erineva ulatusega tegevuste, teemade ja meetmete kasutamist pakutuna mitmete tegutsejate poolt valitud valdkondades ja taustal. Noorsootöö ametlikku definitsiooni ei ole ka kõigis Euroopa riikides eraldi välja toodud. Olenemata sellest on noorsootööl üldiselt ühised põhiomadused, milleks on noorsootöö keskmises olevad kolm peamist tunnusjoont, mis määratlevad seda kuidas noorsootöö eristub teistest poliitikavaldkondadest. Nendeks on keskendumine noortele inimestele, isiklik areng ja vabatahtlik osalus. Noorsootöö sotsiaalselt küljest kaasab enamasti teisi inimesi, vähemalt noorsootöötajat, kuid enamasti siiski laiemat omaelaliste rühma. (Dunne, Ulicna, Murphy ja Golubeva, 2014).

Vaatamata sellele, et ühtne noorsootöö definitsioon puudub enamustes Euroopa Liidu riikides, valitseb siiski kõikjal ühtne arusaam noorsootööst, mille põhieesmärgiks on toetada noore inimese isiklikku arengut arvestades emantsipatsiooni, vastutuse, jõustamise ja sallivuse põhimõtteid. Noorsootöö definitsioon erinevates riikides, kus see määratletud on, on tavaliselt seotud seadusandlusega seelses noorsootöös. Isegi riikides, kus ei ole selget definitsiooni noorsootöö kohta, toovad eksperdid siiski samad omadused välja. (Dunne jt., 2014).

Rahvusvahelised noorteprogrammid Euroopa Liidus

Euroopa Nõukogu ning Euroopa Liit on mitmete järjestikuste noorteprogrammide näol oma tegevustes noorte ühiskondlikule osalusele ning sotsiaalse kaasatuse suurendamisele suurt tähelepanu pööranud. Esimene noorteprogramm aastatel 1989-1999 kandis nime „Youth for Europe“, mis toetas erinevatest riikidest pärit noorte vahetust. Sellele järgnes aastatel 2000-2006 programm „Euroopa Noored“, mis keskendus varasemast enam liikmesriikide vahelise koostöö

loomisele ning noortepoliitika arendamisele. Aastaks 2007-2013 vastu võetud programmi „Youth in Action“ eesmärgid ulatuvad veelgi kaugemale, haarates endasse mitmeid teemasid, muuhulgas mitteformaalse õppe laiendamise, avatuse, sallivuse ja solidaarsuse toetamise ning kultuuridevahelise dialoogi arendamise. (Trumm, 2013).

Alates 2014. aastast kehtib programm Erasmus+, mille kaudu rahastatakse erinevaid rahvusvahelisi projekte hariduse, spordi ning noortevaldkonnas. See tugineb kolmele peamisele tegevussambale, ehk võtmetegevustele, mis sisaldavad endas noorte- ja noorsootöötajate õpirännet, uuendustele suunatud koostööd ning poliitika kujundamist noorte osalusprojektide näol. (Erasmus+..., 2016).

Erasmus+ programmijuhend (Erasmus+..., 2016) kirjeldab noortevaldkonnas toetatud kolme peamist võtmetegevust järgnevalt. Esimese võtmetegevuse alla, mis toetab noorte- ja noorsootöötajate õpirännet, kuuluvad noortevahetused, Euroopa Vabatahtlik Teenistus ning noorsootöötajate õpiränne. Teise võtmetegevuse alla kuuluvad uuendustele suunatud koostööd nagu strateegilise koostöö projektid ning rahvusvahelised noortealgatused. Kolmas võtmetegevus hõlmab endas poliitikate kujundamist läbi noorte osalusprojektide.

Käesolevas töös on peamiselt puudutatud esimese võtmetegevuse alla kuuluvad tegevused. Noortevahetus kujutab endast erinevatest Euroopa riikidest pärit noorte koostööprojekti, mille raames noored tegelevad enda jaoks oluliste teemadega. Euroopa Vabatahtlik Teenistus võimaldab noorel töötada vabatahtlikuna huvipakkuval alal mõnes välisriigis ning tutvustab ühtlasi noorele selle riigi inimesi, kultuuri ja keelt. Noorsootöötajate õpiränne sisaldab endas koolitusi, seminare, õppevisiite ning töövarjutamist andes noorsootöötajatele rahvusvahelise kogemuse ja täiendkoolitust ning toetades rahvusvaheliste partnerlussuhete ja võrgustike arenemist. (Erasmus+..., 2016)

Kultuuridevaheline õpe noorsootöös

Tänapäeva Euroopa on muutunud üha enam multikultuurseks, kuid üldiselt ei ole immigratsioon Euroopas iseenesest uus nähtus. Ränne on Euroopale iseloomulik ja kultuuriline erinevus on saanud osaks Euroopa kultuuripärandist. (Hämäläinen, Puurunen ja Määttä, 2005).

Idee piiride ülesusest põhineb uskumusel, et üha enam globaliseeruv maailmas on elamine, õppimine ning töötamine multikultuurses keskkonnas pigem reegel kui erand. Sellest tulenevalt ei ole inimestele enam mitte kasulik, vaid vajalik omandada multikultuurseid teadmisi ja arusaamu. Selleks on vajalik mitte lugeda või arutleda teiste kultuuride ja kohtade üle vaid kohtuda, suhelda ning õppida ja töötada koos teistest kultuuridest inimestega. Vajalik on ületada ka füüsilisi, kultuurilisi ning psühholoogilisi piire. Vajalik on alustada dialoogi teiste kultuuridega nende paremaks mõistmiseks ja aktsepteerimiseks. Piirideülesed kogemused näitavad, et näost-näku kohtumised võrdsetel tingimustel aitavad teineteisest parema arusaamiseni. Mida rohkem inimesed kohtuvad, seda rohkem nad avastavad kui palju neil ühist on ning seeläbi väheneb hirm tundmatu ees, olgu see siis teisel pool tänavat, naabruskonnas või teisel pool riigipiiri. Positiivne kogemus töötamisest ühiste eesmärkide suunas koos teistest kultuuridest inimestega aitab noortel aru saada, et võõrast ei pea kartma ning aitab neil teisi kultuure tundma õppida. (Diallo, 2005).

Samas tuleb silmas pidada, et igasugune kultuuride vahelise suhtluse arendamine ei ole rahvusvaheline noorsootöö. Need on omavahel seotud, aga mitte ilmingimata alati koos käivad. Näiteks ei ole alati vaja kultuuride vaheliseks suhtlemiseks rahvusvahelist tegevust või teises riigis õppereisil käies ei pruugitagi kokku puutuda sealse kultuuri ja inimestega. Halvimal juhul võib mitteteadlik rahvusvaheline noorsootöö tekitada vaid maksimaalsete erinevuste kogemise, ehk noored valivad kohti, mis on neile atraktiivsed ja mis erinevad enim nende kodumaast. (Adler, 2013)

Probleemipüstitus

Rahvusvahelistesse projektidesse on investeeritud tohutuid summasid. Näiteks Euroopa Liidu Erasmus + programmi kogueelarve on 14,7 miljardit eurot 2014-2020 aastateks. Samuti on selle projekti mastaap väga suur, mille raames saab rohkem kui 4 miljonit inimest koolitusele, õppima või töökogemust/vabatahtlikku tööd omandama koos teistest riikidest inimestega. Programmi raames teevad omavahel koostööd üle 125 000 organisatsiooni noorsootöö ning õpetamismeetodite uuendamiseks. (Euroopa ... , 2016). Rahvusvaheline noorsootöö on olulisel kohal üha enam multikultuurseks muutuv Euroopa ühiskonnas, sest aitab noortel paremini teisest kultuuridest

inimesi mõista ning seeläbi tolerantsemaks muutuda. Ka Erasmus+ programmi üheks oluliseks eesmärgiks on edendada sotsiaalset võrdsust, tolerantust ja kaasatust läbi rahvusvaheliste projektide. Loomulikult on suur osa ka teiste kultuuride tundmaõppimisel. Eestist on väga paljud noored ja noorsootöötajad puutunud kokku rahvusvahelise noorsootööga läbi mitmete erinevate tegevuste, olgu nendeks olnud noortevahetused, noorsootöötajate koolitused, Euroopa Vabatahtlik Teenistus või muud kohtumised teistest riikidest inimestega noorsootöö tegevuste raames nii Eestis kui välismaal.

Noorsootöötajad Eestist on võtnud vastu välismaa noortegruppe ning vabatahtlikke ja saatnud ka Eesti noori välismaale rahvusvahelist kogemust omandama. Samas, programmijuhenditest ei saa teada inimeste kogemusi ning mõtteid, kes selles reaalselt osalevad ning seda kogevad. Töö eesmärgiks on saada ülevaade rahvusvahelisest noorsootööst noorsootöötajate kogemuste ja tõlgenduste alusel. Töö eesmärgist lähtuvalt on uurimisküsimused järgnevad:

1. Mis on rahvusvaheline noorsootöö noorsootöötajate arvamuste alusel?
2. Millisena noorsootöötajad tõlgendavad rahvusvahelise noorsootöö mõju noortele?
3. Milline on noorsootöötajate arvates hea praktika rahvusvahelises noorsootöös?

Metoodika

Meetod

Kvalitatiivne uurimus on keskendunud pigem väikse hulga inimeste kogemuste tõlgendamisele (Laherand, 2008: 15-24) ja nende seestmistele nähtustele, kui kvantitatiivne uurimisviis tegeleb peamiselt väliste nähtustega, mida on võimalik mõõta (Õunapuu, 2014:58). Töös kasutatakse uurimisprobleemile lähenemiseks kvalitatiivset uurimisviisi. Et töö eesmärgiks on saada ülevaade rahvusvahelisest noorsootööst noorsootöötajate arvamuste ning kogemuste alusel, on ka kvalitatiivse uurimisviisi valik põhjendatud, kuna see keskendub inimeste kogemuste ning arusaamade mõistmisele ja tõlgendamisele (Laherand, 2008: 15-24).

Andmete kogumismeetod ja uurimuse käik

Andmed on kogutud poolstruktureeritud intervjuudest noorsootöötajatega, kes on kokku puutunud rahvusvahelise noorsootööga. Poolstruktureeritud intervjuus on kava küll olemas, aga küsimustest ning nende järjestusest ei pea täpselt kinni pidama, see kulgeb situatsioonist lähtudes (Õunapuu, 2014: 171).

Kokku viidi läbi kolm intervjuud kolme erineva noorsootöötajaga. Noorsootöötajatest, kellega intervjuud läbi viidi, olid kaks noortekeskuse juhatajat ning üks tänavanoorsootöötaja ja noorteorganisatsiooni juht. Noorsootöötajad valiti rahvusvahelise noorsootöö kogemuse omamise alusel ning erinevatest organisatsioonidest, et tulemused ei oleks kitsalt ühe asutuse/organisatsiooni vaateid peegeldavad. Rahvusvahelise noorsootöö kogemust omavate noorsootöötajate kontaktid on saadud töö juhendajalt Eesti Avatud Noortekeskuse Ühendusse kuuluvuse alusel ning üks ka isiklikust kokkupuutest vastava noorsootöötajaga. Kõik noorsootöötajad, kellega ühendust võeti, olid nõus intervjuud andma. Intervjuud viidi läbi 2016. aasta maikuus. Kõigile intervjuueeritavatele selgitati intervjuu eesmärki ning paluti luba intervjuu lindistamiseks, millega ka kõik intervjuueeritavad nõustusid. Enne intervjuueerimist koostati ka intervjuu kava (vt. LISA), mida väga

rangelt intervjuude käigus ei järgitud, lastes noorsootöötajatel oma kogemustest ja arusaamadest juurde rääkida. Kõik intervjuud transkribeerisiti ja teostati nende analüüs.

Andmete analüüs

Intervjuudel kogutud andmete analüüsimeetodina on kasutatud kvalitatiivset sisuanalüüsi. Sisuanalüüs sobib puhkudel, kui soovitakse midagi kirjeldada ning selles analüüsimeetodis püütakse vältida ette määratud kategooriaid ning leida need andmetest (Laherand, 2008: 290). Antud meetod on kohane noorsootöötajate kogemuste kirjeldamiseks rahvusvahelisest noorsootööst ning samuti nende kogemuste väljaselgitamisel eelnevate etteantud kategooriateta.

Analüüs

Analüüsis tekkis kuus suuremat teemat, mis kõik on teineteisega läbi põimunud ja tihedalt seotud ning mis peegeldavad noorsootöötajate seisukohti, arvamusi ja arusaamu rahvusvahelise noorsootöö kohta:

- Rahvusvaheline noorsootöö mitteformaalse õppena
- Rahvusvahelise noorsootöö tegevused
- Rahvusvahelise noorsootöö kasulikkus noortele
 - Mõju noortele
 - Kultuuridevaheline õpe
- Head praktikad
- Rahvusvahelise noorsootöö mõju eelarvamustele pagulaste suhtes
- Noorsootöötajate kogemused rahvusvahelises noorsootöös

Rahvusvaheline noorsootöö mitteformaalse õppena

Noorsootöötajate määratlus

Rahvusvahelise noorsootöö puhul peeti oluliseks seal sisalduvat õpimomenti, mis eristab lihtsalt reisimist rahvusvahelise noorsootöö kogemusest.

E: „...rahvusvaheline noorsootöö tooks nagu minu jaoks sisse ka õpimomendi, et noor läheb välismaale selleks, et midagi õppida või selleks, et teistelt noortelt õppida või (...), et see on nagu see asi, mis teeb sellest mitte lihtsalt (...) reisimise vaid just rahvusvahelise noorsootöö.“

Lisaks tõid noorsootöötajad välja olulise osana rahvusvahelistes noorteprojektides osalemise juures selle toimumise noorte vabatahtlikkuse alusel ning nende vabast ajast ning seal kasutatavad mitteformaalse õppe meetodid.

Ka Euroopa Liidu Nõukogu Resolutsiooni (2010) definitsioon ja Euroopa Liidu Nõukogu resolutsioon Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistiku kohta (2010-2018) (2009) seavad noorsootöös olulisele kohale selle mitteformaalse õppe meetoditel ning vabatahtlikkuse

alusel põhinevuse. Õpieesmärkide olemasolu olulisuse toob välja ka Euroopa Komisjoni ettepanek: Nõukogu soovitus mitteformaalse ja informaalse õppe valideerimise kohta (2012).

Nii tõid noorsootöötajad enda arvamuste kohaselt välja rahvusvahelise noorsootöö samad olulised põhimõtted, mis on esitatud ka mitmetes Euroopa tasandi dokumentides.

Tõlgendus noore õppimise kohta

Leiti, et noor õpib rahvusvahelises noorsootöös just läbi mitteformaalsel õppel põhinevate mänguliste meetodite ning töötubade, mis ühtlasi on ka rahvusvaheliste programmide aluseks.

K: „Ta [rahvusvahelise noorsootöö] olemus ongi ju mitteformaalne õpe. (...) kogu see mitteformaalsus ja õppemetoodikad ja meetodid tegevuste jooksul, see on asendamatult (...) need arutelud ja töötoad ja mängud.“

Ka Archimedes teatmik „Kuidas teha rahvusvahelist koostööd Erasmus+: Euroopa Noored programmis?“ (2014) toob välja, et rahvusvaheliste noorsooprojektide aluseks on mitteformaalsetel meetoditel põhinev õpe. Sama leidsid ka noorsootöötajad. Et noorsootöö tegeleb noortega vastavalt nende väljendatud vajadustele nende endi mängureeglite järgi, jättes seejuures selles osalemise vabatahtlikuks (Teise ... , 2015), on äärmiselt oluline kasutada rahvusvahelises noorsootöös mitteformaalseid mängulisi meetodeid, mis on ühtlasi noore jaoks atraktiivseid ja soodustavad vabatahtlikku osalust ja seeläbi noore õpet veelgi.

Mugavustsoonist väljaminek

Lisati, et õppimine saaks üldse toimuda, selleks peab noor ka jõudma sisse elada, teises keeles suhtlema hakata ning end teistele arusaadavaks tegema.

E: „Ma usun, et seal [rahvusvahelises noorteprojektis] hästi palju ongi see, et sa saad kokku teiste inimestega, (...), teisest riigist, nad räägivad teist keelt ja (...) nad [noored] avanevad, julgevad hakata rääkima, saavad keelebarjäärist üle ja siis hakkab see tõeline õppimine nagu pihta.“

Ka siin joonistub välja noore jaoks väljakutseid ja põnevust pakkuv mugavustsoonist välja minek ning sellest tulenevalt uute kogemuste saamine ning õppimine. Diallo (2005) toob välja ka multikultuursete teadmiste vajalikkuse üha enam globaliseeruv maailmas, milleks on ühtlasi vajalik õppida tundma teisi kultuure ning ületada ka psühholoogilisi piire. See mugavustsoonist

väljumine ei ole võib-olla noorte jaoks, vähemalt esialgu, kerge, aga sellest väljudes ning oma piire ületades saadav kogemus ja kasu noortele ning üha multikultuursemaks muutuvale ühiskonnale on väga vajalik. Seejuures on ka olulised mitteformaalsed ja mängulised meetodid, mis soodustavad dialoogi teket ja kiirendavad rahvusvahelises projektis mitmekultuurilises keskkonnas kohanemise ja seeläbi õppimise protsessi.

Rahvusvahelise noorsootöö tegevused

Koostöö olulisus

Uurimuses osalenud noorsootöötajad rääkisid rahvusvahelisest noorsootööst nii noore kui noorsootöötaja seisukohast vaadatuna. Noorsootöötajate endi jaoks peeti rahvusvahelise noorsootöö juures oluliseks osaks selle planeerimist ja arendamist koos kolleegidega ning koostööd välispartneritega. Ka noorte jaoks peeti oluliseks teistest riikidest noortega kohtumist ja koostööd nendega erinevate noorteprojektide raames.

K: „Noorsootöötaja jaoks on see [rahvusvaheline noorsootöö] riigist väljasuunatud võrgustik ja kolleegidega koos täiendamise ja arendusplaanide tegemine (...) noortealane koostöö (...) partneritega, kes on väljaspool Eestit.“

Noorsootöötajate jaoks on oluline võrgustik teiste spetsialistidega, mis rahvusvahelist noorsootööd silmas pidades laieneb väljapoole Eestit. Uuringu Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused (2010) tulemused tõid välja Eesti noorsootöötajate kitsaskohana just puuduva koostöövõrgustiku, millest võib järeldada, et noorsootöötajate jaoks on endiselt oluline ja vajalik koostöövõrgustikku arendada. Ka Erasmus+ programmijuhend (Erasmus+..., 2016) sätestab rahvusvaheliste partnerluste ja võrgustike arendamise toetamise. Rahvusvahelise koostöö arendamine noortevaldkonnas on välja toodud ka Eesti noortevaldkonna arengukavas 2014-2020 (2013). Seega on noorsootöötajatel olemas võimalus rahvusvahelise noorsootöö alaselts oma koostöövõrgustikku arendada ja laiendada näiteks läbi Erasmus+ noorsootöötajate õpirände.

K: „Noorte jaoks on see [rahvusvaheline noorsootöö] enda riigist välja või kohapeal erinevatel vastuvõtvatel projektidel osalemine, noortevahetused, seminarid, erinevatest riikidest noortega koostöö.“

Siit nähtub, et ka noorte puhul peetakse oluliseks koostööd noortega teistest riikidest ehk samuti võrgustikku. Samuti peetakse rahvusvaheliseks noorsootööks ka Eestis toimuvaid tegevusi. Kui noorsootöötajate tõlgendustest jääb rahvusvahelise noorsootöö juures peamiselt kõlama just koostöö, siis Noorsootöö seadusest (RT I, 30.12.2015, 33) ja Euroopa Liidu Nõukogu resolutsioonist Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistiku kohta (2010-2018) (2009) lähtuvalt asetub noorsootöös rõhk pigem kooliväliste vabatahtlikele isiklikku arengut soodustavatele tegevustele.

Suhtlus rahvuste vahel

Samas on selge, et rahvusvahelises noorsootöös ongi äärmiselt oluline just omavaheline koostöö, läbi mille arenetakse ja õpitaksegi. Seda ilmestab ka see, et rahvusvahelise noorsootöö juures pidasid ka noorsootöötajad oluliseks ja tõid välja just suhtlemist noorte või spetsialistide vahel, kas oma riigis või väljapoole riigipiire, kuid suhtlus- ehk koostööpartnerid peavad olema seejuures teisest riigist pärit. See, et noorsootöötajad just rahvusvahelise noorsootöö juures pidasid oluliseks suhtluspartnerite päritolu, on igati mõisteta, sest rahvusvahelist tegevust ei saa toimuda vaid sama rahvuse esindajate vahel. Küll aga võib tegevus toimuda ka oma riigis, kus ongi oluliseks just teisest riigist pärit noorte või spetsialistide vaheline suhtlusmoment.

Võimaluste rohkus

Toodi välja ka rahvusvahelise noorsootöö laia võimaluste spektrit ning mainiti mitmesuguseid programme, nagu EVS, Erasmus+, Comenius, Youth in Action, milles osalemine annab noorele rahvusvahelise kogemuse.

E: „See [rahvusvaheline noorsootöö] on väga lai mõiste selles mõttes, et seal on hästi palju erinevaid programme-projekte, millest noortel on võimalik osa võtta ja eesmärgiks on just see, et noor saaks rahvusvahelise kogemuse.“

See näitab ühtlasi noorsootöötajate teadlikkust erinevate rahvusvaheliste võimaluste kohta, millest kas nemad ise professionaalina või noored saavad osa võtta.

Miks on rahvusvaheline noorsootöö noortele kasulik

Õpikogemuse teadvustamine

Noorsootöötajad uskusid, et noor võib projekti tegevustes osaledes avastada enda jaoks uusi tõesid, hoiakuid ning väärtusi, mida ta varem võib-olla enda jaoks teadvustanud ei olnud. Lisati ka noorsootöötaja oluline roll noori enda õpikogemust analüüsima suunata, sest tihti noored ise endale õpikogemust ei teadvusta vaid märkavad erinevate tegevuste lõbusat külge. Sellega seoses toodi välja kogemus Noortepassi kasutamisega, kus seda ei kasutatud kahjuks eesmärgipäraselt noorte endasse vaatamise ning enda õpikogemusele hinnangu andmise soodustamiseks.

E.: „...minu jaoks on hästi oluline just, et noored ise õpiksid oma õpikogemust ise reflekteerima, tagasisidestama. Sellepärast on muidugi Erasmusel [Erasmus+ programmil] selline tänuväärne asi nagu Noortepass, kus on võimalik siis kaheksat erinevat võtmepädevust ise [tegevuses osalenud noorel iseenda kohta] lahti kirjutada, et mida noor reaalselt parandab. Aga kindlasti, nagu ma olen hästi palju ise kokkupuutunud sellega, et kui keegi tahabki [tahab korraldada] Erasmus+ projekti, siis Noortepassi kasutamine on seal sees sellepärast, et see on programmi nõuetes nii ja umbes see tuleb kasuks, siis saab hästi raha. Aga seda tegelt ei kasutata nagu otstarbekalt, sest et noortega tuleb tegeleda, et nad oskaksid seda [eneserefleksiooni] teha, sest et noorte jaoks on äärmiselt raske tagasiside andmine. Eriti tagasiside andmine iseendale.“

Seega toodi välja, et alati tuleks siiski noortele selgitada Noortepassi kasutamist ning aidata neil õppida enda õpikogemust hindama ja märkama, mitte seda kasutama vaid näilikult, et projekt vastaks paremini nõuetele. Ka Noorsootöö strateegia 2006-2013 lõpparuandes (2014) toodi välja, et Noortepass aitab oluliselt mitteformaalselt ja informaalselt noorteprojektides õpitu teadvustamisele kaasa. Ka Taru ja Kloosterman (2013), et uuringu raames küsitletutest ligi 80-90% noorteprojektides osalenutest mõistsid Noortepassi olulisust endale õpitu teadvustamiseks ja ka teistele selle seletamiseks ning ligi 80% said ka Noortepassi täitmiseks piisavat abi. Seega võib järeldada, et enamustes noorteprojektides siiski kasutatakse Noortepassi eesmärgipäraselt ning noortele jagatakse selle täitmiseks piisavalt näpunäiteid. Lisaks tõid noorsootöötajad vastavalt refleksioonide käidus noortelt saadud tagasisidele välja, et noortevahetuse käigus on noored

arendanud eneseväljendusoskusi, esinemisjulgust, suhtlemisjulgust ja meeskonnatöö oskusi. Seega kui noori suunata endasse vaatama, märkavad nad enda õpikogemust hästi.

Isikliku kogemuse olulisus

Lisaks toodi välja, et noortele ei piisa tegelikult vaid noorsootöötaja poolsetest soovitustest näiteks Euroopa Vabatahtlikus Teenistuses osalemiseks. Nenditi, et noortel on parem, kui nad puutuvad kokku Eestis vabatahtlikus teenistuses oleva noorega, näevad teenistuses toimuvat lähedalt ning saavad täpselt aru, mis see endast kujutab ja seega teavad täpsemalt, mida ka enda vabatahtlikult teenistuselt oodata. Lisaks hinnati kõrgelt noorte Euroopa Vabatahtliku teenistuse kogemust ka noore iseseisvuse õppimisel ja enda leidmisel. Leiti, et sellel on ka motiveeriv mõju noore tema edasiste valikute tegemisel ning nende „tagasi rajale“ aitamisel.

K: „Mis me oleme kasutanud teadlikult noorte puhul, kellel on natuke nagu motivatsioon silmist kadunud või säde läinud (...) oli üks lühiajaline vabatahtlik teenistus. Me moodustasimegi grupi teadlikult, et kutsuda siis neid noori, et minge kuuks ajaks Gruusiasse vabatahtlikuks, et nad saaksid (...) natuke turgutust, et saaks nagu elumõtte tagasi. Mis oli hästi positiivne, (...) siis sügiseks olid nad (...) valinud kõik [kolmest kaks, üks läks tööle] kooli minemise. (...) kuidagi miski loksus nagu paika sellel ajal (...) et nad tahtsid jälle midagi teha ja uusi eesmärke endale seada.“

Kui sellele probleemile pedagoogiliselt läheneda, võib paralleele tuua ka Hämäläinen'i (1999) järgi sotsiaalpedagoogilist lähenemist kasutades, mis aitab noortel eluks vajalikku tometulekuvõimet saavutada.

Lisaväärtus tööturul/ iseseisvaks eluks valmistumine

Välja toodi ka enda kui tööandja kõrge hinnang Euroopa Vabatahtliku Teenistuse kogemusele, arvestades teisest riigist saadavat iseseisvalt erinevas kultuuriruumis ning teises keelekeskkonnas elamist on see noorele suureks eeliseks ka tööturul teiste puuduva töökogemusega noorte ees.

M: „...tööandjana väga hindan EVS [Euroopa Vabatahtliku Teenistuse]kogemust ja kui mul tuleb CV EVS kogemusega, hindan seda kõrgelt ja mina eelistan kindlasti seda inimest, kui ta on aasta aega hakkama saanud teises riigis, teises kultuuriruumis, teises keeles, see

on väga suur plusspunkt. Ma väga soovitan noortel see EVS ette võtta isegi, kui sa seda ei tea, kuhu edasi minna [oma eluga], see annab hea põhja.“

Rämmer (2012) toob välja, et noorsootöös osalemine on noortele hea võimalus end elus paremini hakkamasaamiseks ette valmistada.

Mõju noortele

Noore isiklik areng

Noorsootöötajad usuvad, et rahvusvahelises noorteprojektis osalemine on noorte jaoks silmaringi avardav kogemus ning see võib muuta noort ja tema suhtumist ning käitumist kardinaalselt.

Arvatakse ka, et projektides osalemisega saab noorele anda juurde enesekindlust ja julgust.

E: „...mul on kokkupuude ka näiteks ühe noorega, kes oli hästi tagasihoidlik ja kui ta hakkas käima rahvusvahelistel projektidel, siis ta muutus nagu hästi avatuks, julges suhelda ja oli kohe näha, et need projektid on teda muutnud...“.

Petrie ja Chambers (2009) leiavad läbi Põhjamaade sotsiaalpedagoogilise vaatepunkti, et noori tuleb toetada nende enda teel vastuste ja lahenduste leidmiseni, mitte neile otseselt öelda, kuidas käituda ning mida teha. Täpselt selliselt seda ka rahvusvahelistes noorteprojektides läbi mitteformaalse õppe tehaksegi. Seda saab järeldada ka noorsootöötajate kogemusest, et mitteformaalsetel meetoditel läbiviidavates noorteprojektides osalemine ning seeläbi õppimine ja ka endas selgusele jõudmine võib muuta noort ilma, et keegi seda talle otseselt ütleks mida ta täpselt selleks tegema peaks või kuidas käituda tuleks. Noor on leidnud oma tee ning arenenud ja saanud palju juurde osaledes rahvusvahelistes noorteprojektides.

M: „Võin ühe näite ühe poisil tuua, kes oli aastaid-aastaid tagasi tagasihoidlik väike „pontosik“. Aga kes läbi meie projektide on väga enesekindlaks noormeheks sirgunud. Kes on praeguseks meie Noortekeskuse asepresident. Ma pean ütlema - kolm aastat tagasi poleks seda osanud arvatagi. Aga rahvusvahelised noortevahetused on sellele noormehele väga hästi mõjunud.“

Organisatoorsed oskused

Enda riigis toimuval tegevusel, kus noored osalevad korraldamises, nähti olulist mõju noorte organiseerimisvõime arengule, eelarvega majandamise õppimisele ning aruandluse kogemuse saamisele ja vastutustunde arendamisele.

M: „...projekti läbiviimise kogemus on tegelikult üks väga oluline asi (...) projekti ellukutsumine ja läbiviimine. See õpetab noorele vastutustunnet, ka eelarvega majandamine, aruandlus, mis sellega kaasneb.“

See annab noortele kogemuse, mida nad võib-olla mujalt ei saaks. See on oluline ka edaspidises elus, kui tuleb hakata kasvõi iseseisvasse ellu astudes oma enda eelarvega hakkama saada.

Kultuurikogemus

Noorsootöötajad toovad välja, et noorte enesepeegeldustest jääb kõlama just uute rahvusvaheliste tutvuste saamine, teistsuguse kultuuri kogemine, maailma nägemine ja millegi uue õppimine ning kogemine, mida soovitakse tulevikus korrata. Toodi ka välja, et noored soovivad rohkem rahvusvahelisi noortevahetusi, neile väga meeldivad need.

K: „Ühelt poolt, et jah tore oli saada kontakte ja maailma näha ja kultuuri tundma õppida ja alati kerkib veel mingi temaatika, et seda ma prooviksin veelkord uuesti...“

Lisati, et noored tunnetavad, et on saanud rahvusvahelise laia sõprade võrgustiku, keelepraktikast on olnud kasu ning on saadud ka maailma avastada.

K: „Kõige kindlamini tunnetavad seda, et neil on hästi tugev ja lai sõprade võrgustik, (...) keele kasutamise, õppimise kasu (...) ja muidugi ka see maailma avastamine.“

Rahvusvahelise noorsootöö olulise mõjuna noortele toodi välja ka noorte julgus suhelda, grupitöö oskuste arenemine, mitmekesisuse mõistmine, avatus, sallivus ning eelarvamusbarjääridest vabanemine. Seda põhjendati võõras keskkonnas toimetuleku õppimisega ehk kohandumisega võõraste oludega ning kultuuridevahelise õppimisega. Lisaks nähti mõju olevat ka noorte maailmapildi ning silmaringi avardamisele.

K: „Nähakse seda, kui erinev on maailm, kui erinevad inimesed on ja kui erinevad on mõtted, mõttemaailmad või mõtteviisid ja eluviisid (...) ja ma arvan, et see on suurim mõju, kogu see avatus ja sallivus ja mitmekesisus ja mõistmine.“

Selliseid mõjusid on näha ka Chisholm ja Hoskins (2004) mitteformaalse hariduse sisuks olevate solidaarsete väärtuste määratluses, mis annavad noortele positiivse suhtumise teistesse kultuuridesse, keeltesse, religiooni jne. See ühtlasi muudab noore avatumaks ja sallivamaks teiste suhtes ning avardab seega maailmapilti ning aitab eelarvamustest vabaneda. Kõik see viib omakorda mitmekülgse mõistmiseni, arendab suhtlemisjulgust ja ühtlasi ka eelmainitud grupitöö oskusi, sest seda meetodit kasutatakse rahvusvahelistes noorteprojektides palju just omavahelise suhtluse edendamise ja kultuuridevahelise dialoogi tekitamise ja õppe eesmärgil.

Suurima mõjuga rahvusvahelised tegevused

Kõige suuremat mõju noorele nägi üks noorsootöötaja olevat Euroopa Vabatahtlikus Teenistuses osaledes, kus noor õpib teises riigis ja kultuuriruumis hakkama saama, saab seeläbi juurde enesekindlust, julgust ja avatust ning tõuseb ka enesehinnang. Vabatahtliku teenistuse puhul nähti kõige suuremat mõju pikemaajalistel projektidel, kus noor saab olla teises riigis terve aasta, sest pooleaastased projektid arvati jäävat liiga lühikeseks.

M: „Noor on leidnud omale mingid sõbrad, tuttavad ja ta on juba sisse elanud ja siis ta peab ära minema. Aga kaksteist kuud on see on parim variant. Ta suudab kogukonda sisse elada, ta leiab sõbrad, ta saab seda elu siin ka nautida“

Samas kõige mõjusamaks peeti just projekte, kus osaletakse ainsa eestlasena, nii on toetuspind teistele väiksem ja rohkem tuleb ise endast anda ja see on väga arendav.

E: „...see lähtub ikka niiväga noorest endast, et kuidas ta ise läheb sinna projekti ja mis ta loodab sealt saada...“

Teisest küljest toodi välja, et kui on tagasihoidlikum noor ning ta on saadetud vastu tema tahtmist või ilma ta täieliku nõusoleku ja valmiduseta rahvusvahelisse noorteprojekti, võib sealt saadav kogemus olla noore jaoks ka negatiivne. Ta ei taha sinna minna ning ta tunneb end ebamugavalt ja ebakindlalt ning ei hakkagi suhtlema ega õpi ka enda jaoks midagi. Selline justkui sunniviisiline rahvusvahelisest noorteprojektist osa võtma saatmine on vastuolus ka selliste tegevuste mitteformaalse õppe alustalaks oleva vabatahtlikkuse põhinevusega. Samuti on sel juhul ka vastuolu noorsootöös üldiselt levinud Petrie ja Chambers'i (2009) poolt välja toodud pedagoogilise

ideega, kus noor peab ise omad valikud tegema ning talle ei saa ette öelda, mida ta täpselt tegema peab või millest osa võtma, see lihtsalt siis ei mõju talle, ta peab selles ise selgusele jõudma.

Kultuuridevaheline õpe

Kultuuridevahelise õppena toodi välja ka noortevahetuste kohustusliku osana kultuuriõhtuid, mis annavad noortele teadmisi teistest riikidest ja seal toimuvast läbi sealsete noorte arusaamade.

K: „Selle teemaga [kultuuridevahelise õppega] lihtsalt puututakse kokku, noored saavad aru, et mis on iga rahvuse või riigi tagamaad või kust nad tulevad ja miks nad on sellised nagu nad on (...) see mõjutabki seda, et sa oled tulevikus või kohe varsti homsel päeval avatum ja teistega arvestavam.“

Üks noorsootöötaja kirjeldas enda positiivset kogemust seoses teisest riigist pärit vabatahtlike teenistujate vastuvõtmisega Eestis, et kartus Eesti ühiskonna ja väikese koha vastuvõtlikkuse ja avatuse osas osutus õnneks alusetuks. Vabatahtlikel tekkis kogukonda sisse elades enda ümber ring toredatest inimestest ning neid võeti hästi vastu. Nad said väga positiivse kogemuse ning tulid peale teenistuse lõppugi tagasi Eestisse. Üks neist asus Eestis samasse noortekeskusesse ka tööle, kus ta vabatahtliku teenistuse läbis ning jäi seega Eestiga pikemalt seotuks. See aitab ka Eesti noortel teadvustada, et meil on siin hea elu, kui inimesed nii kaugelt tulevad ja neile siin meeldib.

Stereotüüpe murdev mõju

Noorsootöötajad usuvad, et rahvusvahelised noorteprojektid võivad mõjuda ka teiste kultuuride kohta käivaid stereotüüpe murdvalt.

E: „Ma kunagi läksin ühele projektile Poola ja ma olin väga stereotüüpne Poola suhtes. Ja nüüd mu arvamus on täiesti muutunud. Ja nüüd on alati, kui mul on endal projekt Poolasse, siis ma näen väga palju vaeva, et noori sinna saada. Need on sellised stereotüübid, aga samas iga kord, kui nad tagasi tulevad, imestavad, et Poola on tegelikult nii ilus maa ja seal on nii palju vaadata.“

Komsaare (2009) leiab, et stereotüübid on kas enda või kelleltki teiselt üle võetud kujundatud kategooriad, et maailmapilt oleks korras. Seega seondub noorteprojektide stereotüüpe muutev mõju ka maailmapildi avarumisega - nähakse, mida varem pole märgatud ning kategoriseeritakse

enda jaoks paljud küsimused ümber. Sellega seoses muutub ka noore suhtumine teistesse kultuuriruumidesse, mille kohta varem olid eelarvamused ja stereotüübid ning ka see, kuidas ta erinevatele olukordadele ning probleemidele läheneb.

Kirjeldati rahvusvaheliste projektide positiivsust ka isoleeritumate riikide noortega koostöö puhul. Noorsootöötaja tõi välja, et just seal, kus on muidu vähem võimalusi või lähiajal riigis keerukas sõjaline sündmus aset leidnud, on projektide ja koostöö raames võimalik toetust üles näidata ning ka eesti noortel hirmust nende riikide ja sealsete inimeste vastu võitu saada. See aitab kaasa ka nende riikide noortevaldkonna arengule, sest keerukas olukord riigis vähendab oluliselt ka noorte rahvusvahelisi võimalusi. Samuti seondub ka see stereotüüpe murdva mõjuga. Tahes tahtmata kuulevad noored mõne riigi halvemast käekäigust ning sealt kujunevad ka eelarvamused ja stereotüübid, mis tihti aga paika ei pea. Kui kohtuda sealsete inimestega ning nendega koostööd tehes ka nende huvitava ja eripärase kultuuri kohta teadmisi saada võib kiiresti ununeda stereotüüpne mõte sealsest sõjakoldest ja asenduda see unikaalse ja huvitava kultuuriruumiga.

Rahvusvahelise noorsootöö mõju eelarvamustele pagulaste suhtes

Noorsootöötajad seostasid rahvusvahelise noorsootöö ühiskonnas hetkel aktuaalse pagulasteemaga. Nad rääkisid, et nad ei usu, et rahvusvahelisest noorsootööst positiivse kogemuse saanud noored selle vihkamisega kaasa lähevad, mis ühiskonnas viimasel ajal läbi on kumanud, sest neil on kokkupuude erinevate kultuuriliste taustadega inimestega ning nad on neid tundma õppinud, neil ei ole enam hirmu selle võõra ja tundmatu ees, nad on tolerantsemad ning ei ole ka kinni eelarvamustes.

M: „kui mõelda praeguses ühiskonnas toimuvatele muutustele, mis puudutab pagulaste teemat ja inimeste rännet. Ma olen isegi näinud, et kogukonnas puutuvad kokku teisest rahvusest inimestega ja saavad nendega räägitud ja asjad aetud ja ühiselt ka tegevusi läbi viia, siis see (...) tõmbab neid hirme maha, mida räägitakse, et pagulased tulevad ja hirmus ja kole saab siin kõik olema, ja mina arvan, et see väga palju maandab neid riske. Noored on juba kokku puutunud teisest rahvusest inimestega ja see ei ole üldse midagi hirmutavat.“

Chisholm ja Hoskins (2004) on märkinud, et mitteformaalses hariduses olulisel kohal olevad demokraatlikud ja solidaarsed väärtused arendavad noortes positiivset suhtumist nii erinevatesse kultuurilistesse, keelelistesse kui ka religioossetesse väärtustesse. Diallo (2005) toob aga välja just teistest kultuuridest inimestega ühiste eesmärkide suunas töötamisest saadavat positiivset kogemust, mis aitab noortel paremini teisi kultuure ka tundma õppida ning aru saada, et neis ei ole midagi karta.

Noorsootöötajad tunnetasid, et noored muutuvad enda ümber teisi kultuure, keeli ja rahvusi nähes ka pagulaste suhtes mõistvamaks. Nad saavad kogemuse, et endast erinevatega saab koos hästi hakkama.

E: „...see suhtumine, et sa kõigepealt kuulad selle loo ära, mitte ei hakka enne otsustama, et tema (teisest rahvusest isik) on nüüd teistsugune ja tema ei kõlba siia. See on hästi oluline ja sellepärast tulebki teha rahvusvahelist noorsootööd, et noored mõistaksid neid (teistest rahvustest inimesi).“

Diallo (2005) rõhutab teiste kultuuride paremini mõistmisel just dialoogi astumise tähtsust, et just näost-näku kohtumised võrdsetel tingimustel aitavad teisi mõista ning mida rohkem sel viisil kohtutakse, seda rohkem kaotatakse endas hirmu võõra ees, sest endas avastatakse palju ühist teistest kultuuridest pärit inimestega. Rahvusvahelised noorteprojektid on sellisteks võrdsetel tingimustel kohtumisteks ideaalsed, sest tihti ei saada seal kogemust mitte ühest vaid mitmetest erinevatest riikidest ja kultuuriruumidest pärit inimestega, kellega koos viiakse läbi ühiseid tegevusi ning seega astutakse dialoogi. Kui noor kohtub ja astub dialoogi ise paljude teistest riikidest pärit inimestega leiab ta üha rohkem nendega ühist ning seda enam kaotab ka hirme võõra ja tundmatu ees. Noor saab võõrast kultuurist pärit inimesed seega ise oma kogemuse põhjal enda jaoks kategoriseerida, mitte ei võta omaks ühiskonnas laialt levinud stereotüüpset arvamust pagulasteema kohta.

Head praktikad

Heade partnerite olemasolu

Noorsootöötajad leidsid, et rahvusvaheline noorsootöö toob justkui maailma võimalused koju kätte ning rahvusvahelise noorsootöö võlud peituvad just kultuurilises mitmekesisuses ja heades partnerites teistest riikidest, kellega jagatakse samu väärtusi ja mõistetakse teineteisest ning projekti eesmärke ühte moodi. Positiivsena toodi välja ka uued perspektiivid või uus vaatenurk ning kogetav teine kultuur ja teistelt nende kogemuse õppimine.

See kõik on oluline, et teha edukalt rahvusvahelist koostööd. Seda ei saaks teha heade rahvusvaheliste partneriteta, kellega ei räägita „sama keelt“, keda ei mõisteta. Noortega töötades võtab ka noorsootöötaja vastutuse noorte ees, seda ka nende välisriiki saatmisel. Kui ei oleks kindlat ja turvalist partnerit, kellega on kogu noorteprojekt ja sellega seonduv läbi räägitud, ei oleks noorte välisriiki saatmine noorsootöötaja jaoks nii kindel ja turvaline vaid niigi stressirikkas töös veelgi suuremaks stressiallikaks. Headelt partneritelt on ka palju õppida kas otseselt nende jagatava teistsuguse kogemuse näol või kaudselt nende kultuuri ja erinevat vaatenurka kogedes.

Noorte motiveerimiseks/õppetöö parendamiseks

Noorsootöötajad tõid välja, et nad on kasutanud teadlikult noorte motiveerimiseks ning nende isikliku elu korda seadmiseks noorteprojektide motiveerivat, enesehinnangut ja enesekindlust tõstvat mõju. Noorteprojekte ei kasutata kui „preemiareisi“ tublimatele, vaid sinna kaasatakse kõiki, ka neid, kellel koolis hästi ei lähe, et nad leiaksid endale sihi läbi rahvusvahelise kogemuse.

M: „ ...me oleme siin ka gruppe moodustades lähtunud sellest, et me ei võta ainult eeskujulikke kooliõpilasi, kes on ainult viielised ja käituvad nagu „prillikivid“, vaid me võtame ikkagi läbilõike meie elust. Me just lähtume, et kes hästi käituvad ja õpivad, teevad seda ju igal pool, aga just et ka need noored, kelle enesehinnang on madal ja õppeedukus ei ole koolis see kõige parem (...) me oleme neid ikkagi kaasanud ja tänu sellele on neil see enesekindlus ikkagi kasvand (...) Et sul on endal parem olla, sa oled ise enesekindlam, siis see on ainult kasuks.“

Sellega seoses on ka kehvema õppeedukusega noorte kohta koolist saadud tagasiside olnud vägagi positiivne, rahvusvaheline kogemus on neile väga meeldinud ning seeläbi muutnud neid motiveeritumaks ka koolis ning seda on olnud näha õppetulemuste paranemisest

M: „Ma näen, et nad on väga aktiivsed meie majas tegevustes, nad on väga aktiivsed erinevate tegevuste algatamisel (...) et ma tean, et kes projektides siin osalevad, et see mõjutab ka koolielu natukene, et nende õppeedukus on paranenud. Vähemalt tagasiside on koolist klassijuhatajate puhul tulnud, et motivatsioon nendes projektides osalemiseks on nii kõrge, nii suur, et sellega seoses õpi-motivatsioon ka koolis tõuseb.“

Sellest võib välja lugeda ka, et õpilased võivad seda ikka mingil määral pidada justkui preemiaks, et kui nad näitavad oma motiveeritust üles, saavad nad rahvusvahelistes noorteprojektides veelgi osaleda. Siiski on peamine, et õpilaste motiveeritus on tõusnud ja nad on aktiivsemad ka väljaspool kooli tegevustes.

Õigesti valitud ajaline kestus

Toodi välja rahvusvaheliste noorteprojektide ajalise kestvuse mõju noorte õpimomendile – väga lühikesel, paaripäevasel projektil ei nähtud olevat noorte saadud õpikogemus nii sügav kui nädalasel, kümnapäevasel või kahenädalasel vahetusel, sest noorte kohanemine uute oludega võtab aega.

K: „Kui teha selliseid lühiajalisi [noorsooprojekte] siis ta peab olema vähemalt seitse päeva, sest muul juhul lühema ajaga noored eriti palju omavahel tuttavaks ei jõua saada, et mõista rohkem seda kui erinevad või sarnased me oleme või mida meil üksteiselt õppida on.“

Siit saab järeldada projektide ajalise kestuse olulisust sellele, mida ja kui palju jõuavad noored kogeda ning kui palju selline tegevus seega oma eesmärgi täidab. Oluline on projekti kestust silmas pidada seda planeerides, et sellest ka kasu oleks ning osalejad ka midagi õppida jõuaks.

Oluliseks ja suuremat mõju avaldavaks peeti ka korduvat projektides osalemist, näiteks paari- kolme aasta jooksul, sest leiti, et siis on mõju tugevam ning noor saab järjest kogemusi juurde ja arendab end, muutub aktiivsemaks, julgemaks ja motiveeritumaks

K: „...see on see õpikogemus, (...) et ühest projektist natuke ühte ja teisest teist.“

M: „Ja see [pikaajaline mõju] on näha ka olnud ja paari kolme aasta jooksul näeb seda mõju täitsa.“

Toimumise asukoht

Leiti, et noored väga tahavad teise riiki, näha sealset elu ja reisida. Eriti toodi välja noorte soov just minna lõunapool, sest seal on soe päike ja meri, midagi eksootilist. Reisimise momenti peeti ka oluliseks kogemuseks, sest mõnele arvati jäävat see esimeseks ja viimaseks korraks näiteks lennukiga nii kaugele reisida ja teises keskkonnas erinevat kultuuri kogeda. Noorsootöötajad rääkisid, et noortevahetuses võiks olla partnereid võimalikult erinevatest riikidest, et tulemus oleks mitmekesisem, nii Põhja- Kesk- kui ka Lõuna-Euroopa piirkonnad võiks olla esindatud.

Adler (2013) toob välja vaid maksimaalsete erinevuste kogemist ning noorte puhul vaid neile atraktiivsete paikade valimist, mis on rahvusvahelise noorsootöö tegemise seisukohalt halb. Sellest lähtudes on näha noorte soovi kogeda vaid maksimaalseid erinevusi kuid noorsootöötajate poolset püüet noori suunata ja kaasata ka lähematest piirkondadest ja kultuuridest noori, mitte vaid kõige kaugemaid ja erinevamaid.

Suuremat mõju avaldavaks peetigi just noorteprojekte, mis toimuvad väljaspool kodumaad, kus suhtluses teistest riikidest noortega õpitakse väga palju, sest kodumaal olles, näiteks kokku puutudes teisest riigist pärit vabatahtlikuga ollakse ikkagi oma tuttavas keskkonnas, kus on domineeriv tuttav olustik, mis ei avalda nii suurt ja oluliselt märgatavat mõju noorele.

E: „Kahtlemata on see [rahvusvahelise noorsootöö] mõju nagu veel tugevam kui ta [noor] on kuskil teises [välisriigi] keskkonnas, aga samas kui ta puutub Eestis kokku teiste inimestega, peab nendega saama asjad aetud, arutatud, siis see mõjub ka.“

Samas toodi ka välja, et mõju siiski on, kui noor ka Eestis olles puutub kokku projekti raames rahvusvahelises keskkonnas teistest riikidest inimestega ning saab seal nendega asju arutada ja ajada.

Noorsootöötajate kogemused rahvusvahelises noorsootöös

Turvalisuse hindamine

Rahvusvaheliste noorteprojektide tähtsa osana toodi välja, et partnerid saaksid ühte moodi aru, et rahvusvahelised projektid ei ole turismi jaoks, vaid teadvustaksid nende olulisust noorte väärtuste kujundamisel.

K: „Et ei peaks pikalt aega raiskama selle peale, et kas nad [partnerid] saavad aru ja teavad, mis programmiga tegemist on ja et me ei tee lihtsalt turismi, et me tahame ka kuhugi jõuda, et noortele mõju avaldada.“

Samuti ei peetud õigeks saata noori noortevahetustesse, mille korraldajatega ei ole varem isiklikku kontakti olnud. Sooviti, et noorte eest vastutavana noortevahetusse minnes oleks kõik turvaline ja läbiräägitud, riskid oleks hajutatud. Lisaks ei peetud õigeks ka internetipõhiseid üleskutseid, kus organisatsioonid küsivad osalustasu noortelt, kes soovivad noortevahetusest osa võtta.

Noortevahetuste puhul peeti oluliseks ka vastutusvaldkondade jaotamist noorte vahel, et igal oleks kindel osa, mille eest ta on vastutav. Oluliseks peeti ka seda, et samamoodi vastutaksid mõne osa või tegevuse läbiviimise eest projekti välispartnerid, see kaasab ka neid paremini ning nii annab projektis osalemine kõigile ka võimaluse organisatoorsete oskuste arendamiseks. Sel viisil on noorsootöötajatel rahvusvahelise noorsootöö tegevused kõige paremini sujunud.

Enda õpimoment/areng

Välja toodi enda parimate kogemustena rahvusvahelistest noorteprojektidest keerukate juhtumite kaudu kogemuste omandamine ning seeläbi ise oma töös arenemist ja õppimist.

K: „Parim kogemus on see, kus ma sain ise kõige rohkem kogemusi. Näiteks kui ma võtsin vastu Iisraeli ja Jordaania noortegruppe (...) ja samal ajal oligi sõda käimas Iisraeli külje all (...) ja seal oli raske liiklema saada ja lende ei sõitnud, sest lennujaam oli suletud (...) sellised praktilised töö raskused. Ja kui sa sellega hakkama saad ja lõpuks selles projektis (...) oli nagu kaks sõja poolt korraga (...) selles mõttes ei läinud hulluks see asi, aga oli huvitav kogemus, millest on hästi palju õppida ja kui need kogemused on seljataga, siis iga järgmine (...) projekt tundub hästi lihtne.“

Siit on näha ka noorsootöötaja enda arenemist ja õpimomenti läbi rahvusvahelise noorsootöö organiseerimise kogemuse võttes arvesse näiteks erinevaid poliitilisi olukordi ja arendades oma kultuuridevahelise suhtluse oskusi.

Positiivseks kogemuseks peeti ka enda õpikogemust erineva kultuuritaustaga inimestega töötamisest ning projektijuhtimise oskuste arendamist.

K: „Aga õpikogemus ongi see, kuidas protsesse juhtida ja hakkama saada (...) see on ka igas projektis isemoodi, et see ei ole ka miski, mille saad valmis õppida. Mida rohkem sa teed, seda rohkem kogemusi sul on, et ei lähe esimese mingi jama peale paanikasse ja ei lahku „laevalt“ vaid tuleb edasi töötada.“

Rõhutati ka kultuurilist mõistmist ning teiste kultuuriliste kommetega arvestamist ja ka selle kõige selgitamise tähtsust noortele.

E: „...sa ikkagi ei saa mitte midagi tegelt eeldada, et kui sa arvad, et sa tead milline see Hispaania kultuur on ja kuidas nende hispaanlastega hakkama saada siis tegelikult see tuleb ikkagi iga grupi ja iga noortepundi käigus jälle uuesti, et need noored on hästi erinevad...“

See on rahvusvahelistest noorsootöö kogemustest õppimine üha uuesti ja uuesti, läbi pideva õppimise protsessi, mida määratleb Bjørnåvold (2000) ka mitteformaalse õppimise osana.

Nagu Diallo (2005) on ka rõhutanud, tuleb üha multikultuursemaks muutuv asuühiskonnas järjest enam omandada vastavaid teadmisi ja arusaamu, mille jaoks on vajalik ka kohtumine ning töötamine teistest kultuuridest inimestega.

Välja toodi ka näide rahvusvahelisest kohtumisest, kus jagati teiste riikide töötajatega oma kogemusi tänavanoorsootööst. Kogemuste jagamine ning hirmudest ja kartustest rääkimine on oluline, et teiste kogemustest osa saada ning neid oma töös arvesse võtta ja kohandada teiste kasutatud töötavaid meetodeid vastavalt kohalikele oludele.

E: „Meil näiteks oli Eesis selline projekt, kus iga riigi noored jagasid ühte kaasamise meetodit, kuidas nende kodukohas noori kaasatakse. Viies erinevas riigis, ja siis teised riigid proovisid seda meie riigi meetodeid järgida ja meie proovisime teiste meetodeid. See andis jälle siis sellist huvitavat rahvusvahelist efekti, et me proovisime teiste riikide moodi,

samas tegime ka natuke enda moodi ja arutasime mis meil töötavad, mis meil teistmoodi on. Just see jagamine. Mõttega.“

Vähe rahvusvaheliste võimaluste loojaid

Noorsootöötajad tõid välja, et vähe on neid, kes noortele noorsootöölaseid rahvusvahelisi võimalusi loovad. Lisaks toodi esile noorsootöötaja olulisust kas olles noortele mentoriks või ise organiseerija rollis, sest noorte endi algatused jäävad tihti ühekordseks, mis ei ole nii mõjus kui mitmeid kordi noorteprojektides osaleda. Samas tuuakse välja rahvusvaheliste võimaluste üldise rohkuse, aga märgitakse ära, et neid võiks veel rohkem olla, sest noortel on suur soov neis osaleda. Ka usutakse, et rahvusvahelises noorsootöös pole midagi karta, kuigi paljudele võib see liialt vastutusrikas või keeruline tunduda, viidates ka keeleoskuse puudumisel probleemile. Räägiti ka enda püüdest esitada igasse Erasmus+ taotlusvooru vähemalt üks projektitaotlus rõhutades rahvusvahelise kogemuse olulisust maapiirkonna noortele, sest linnades nähti noortel rohkem võimalusi olevat, sest seal on rohkem spetsialiste, kes ka rahvusvahelise noorsootööga tegelevad.

Noorsootöötajate saadav kasutegur rahvusvahelisest noorsootööst

Leiti, et rahvusvahelise noorsootöö kogemustest on saadud endale julgust, enesekindlust ja laiemat silmaringi. Rahvusvahelise noorsootööga kokku puutudes on muutunud avatumaks ja rahulikumaks, mõistvamaks ning tolerantsemaks teiste suhtes. Lisaks on saadud ka head keelepraktikat. Üks noorsootöötaja võttis kokku rahvusvahelise noorsootöö positiivse mõju järgneva:

M: „... ma alati rõhutan ka seda, et rahvusvahelist noorsootööd tehes saab inimene ise paremaks inimeseks.“

Nagu selgus ka uuringu Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused (2010) tulemustest, on noorsootöötajatel puudus inglise keele oskusest. Rahvusvaheline noorsootöö aga annabki ka noorsootöötajatele korralikku keelepraktikat, mis arendab inglise keele praktilist kasutusoskust läbi kogemuse ja vajaduse rahvusvaheliste partnerite ning noortega suhtlemisel.

Noorsootöötajatele annab motivatsiooni rahvusvahelise noorsootööga tegelemiseks ka see, kui noored tulevad rääkima, kui hea võimalus on nende jaoks erinevates noorteprojektides käia olnud,

et nad hindavad seda. Hea praktikana ning jõudu andva kogemusena toodi välja ka see, kui noortel tekib soov veelkord noortevahetuses osaleda ning noortevahetuse õnnestumisest annab märku ka noorte kiindumine projekti jooksul teineteistesse, mida on märgata emotsionaalsel projekti lahkumishetkel.

Välja toodi ka kogemus noortega, kes on palju rahvusvahelistes projektides käinud ning neid ka ise alatama asunud ja jäänud seejuures noortekeskusega seotuks, mida peeti väga oluliseks noorsootöös.

M: „...selline nagu nähtamatu nõor jääb meie vahele, et kui meil on abi vaja, siis nad on alati nõus abistama ja (...) nad ikka jäävad kuidagi väga omaks (...)selline nagu nähtamatu side.“

Kokkuvõte

Uurimuses osalejate arvamuses kõlas läbi tugev seos rahvusvahelisel noorsootööl ja peamiselt välisriigi partneritega noorteprojektide läbiviimisel. Eelkõige nähti rahvusvahelise noorsootöö toimumiskohana välismaad ning peamiselt peeti rahvusvaheliste noorteprojektide all silmas Erasmus+ programmi noortevahetusi. Samuti peeti rahvusvahelise noorsootöö lahutamatuks osaks mitteformaalset õpet, ilma milleta ei nähtud tõhusat rahvusvahelist kogemust võimalikuna.

Enim noortele mõju avaldavaks peeti samuti välismaal noortevahetusel osalemist. Mõju, mida noortel nähti sellest saavat puudutas ka tolerantsemaks ning sallivamaks muutumist lisaks silmaringi avardamisele ning kogemustest õppimisele ja suhtlusjulguse ja -oskuse arendamisele. Lisaks leiti rahvusvahelise noorsootöö seos pagulasteema leevendamisega meie ühiskonnas, kus rahvusvahelistes projektides teistest kultuuriruumidest pärit inimestega kokku puutunud noori peeti tolerantseteks ja sallivateks ka meie riiki saabuvate pagulaste suhtes.

Noorsootöötajad on kasutanud rahvusvahelisi noorteprojekte ka selleks, et noored taas motivatsiooni leiaks ning oskaks oma elule suunda valida läbi seal osaledes õpitu ja kogetu.

Noorsootöötajad nägid endil parimaid rahvusvahelisest noorsootööst saadud kogemusi just keerukatest mitmekultuurilistest olukordadest välja tulles ning sellest õppides. Samuti peeti oluliseks enda tolerantsemaks ja kannatlikumaks muutumist. Nenditi, et siiski on rahvusvahelise noorsootööga tegelejaid vähe ning neid võiks rohkem olla, sest ka noorte huvi selliste tegevuste vastu on väga suur.

Teise Euroopa noorsootöö konverentsi deklaratsioonis (2015) tuuakse välja tagajärjed, mis noorsootöö tähelepanuta jätmisega kaasnevad. Nendeks on lahtiütlemine vastutusest järgneva põlvkonna ees, mis läbi kaotatakse võimalus tänapäevase Euroopa kodanikuühiskonna tugevdamiseks ning noorsootöö mittetoetamine, mis nõrgendab noorte töötuse ja äärmusluse probleemidega toimetuleku võimekust. Seega on oluline jätkata noorsootööd ka rahvusvahelisel tasandil, mis on eriti oluline üha multikultuursemaks muutuvas Euroopas noorte väärtuste kujundamisel.

Kasutatud kirjandus

- Adler, E. (2013). Etnilisus, rahvus ja kultuurilised erinevused noorsootöös. K. Jüristo (Toim.), Kaasava noorsootöö käsiraamat (lk 124-135). Tallinn: Sihtasutus Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo.
- Araste, L. (2014). Noorsootöö haridusliku aspekti hindamine ja seos formaalharidusega. Noorteseire aastaraamat 2013: noorsootöö tulemuslikkuse hindamine (lk 91-95). Tallinn: Praxis
- Beilmann, M., Linno, M., Murakas, R., Rämmer, A., Soo, K., Veltmann, V., Veski, L., Visnapuu, U. (2010). Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused (Toim. R. Murakas). Tartu: SA Archimedes ja Tartu Ülikool
- Bjørnåvold, J. (2000). Making learning visible: Identification, assessment and recognition of non-formal learning in Europe. Thessaloniki: Cedefop
- Chisholm, L.; Hoskins, B. (2004). Väärtuse kasvatamine: Potentsiaal ja sooritus mitteformaalses õppes. Strasbourg: Euroopa Nõukogu
- Diallo, G (2005) Demystifying the other – Intercultural conflict management through Crossing Borders activities. M. Launikari, S. Puukari (Toim.). Multicultural Guidance and Counselling – Theoretical Foundations and Best Practices in Europe (lk 173-201). Jyväskylä: CIMO and Institute for Educational Research
- Dunne, A., Ulicna, D., Murphy, I., Golubeva, M. (2014). Working with young people: the value of youth work in the European Union. D. Ulicna, M. James (Toim.). Brussels: European Commission
- Eesti elukestva õppe strateegia 2020. Haridus- ja Teadusministeerium (2014).
- Eesti noortevaldkonna arengukava 2014-2020. Haridus- ja Teadusministeerium (2013). Kasutatud 12.04.2016
https://www.hm.ee/sites/default/files/noortevaldkonna_arengukava_2014-2020.pdf
- Elukestva õppe strateegia 2005–2008. (2005). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium
- Enn, Ü. (2013). Noorsootöö roll noorte sotsiaalse kaasatuse suurendamisel. Noorteseire aastaraamat 2012: Noored ja sotsiaalne kaasatus (lk 93-106). Tallinn: Praxis
- Erasmus+ Programme Guide (2016). European Commission. 2 (2016): 07/01/2016
- Erasmus+ programmi tegevusvõimalused, Noorteagentuuri kodulehekülg. Kasutatud 28.04.2016 <http://euroopa.noored.ee/rahastus/tegevusvoimalused>
- Esimese Euroopa noorsootöö konverentsi deklaratsioon. Gent, Belgia, 7.–10. juuli 2010
- Ettepanek: Nõukogu soovitus mitteformaalse ja informaalse õppe valideerimise kohta. Euroopa Komisjon (2012).
- Euroopa Liidu kodulehekülg. Kasutatud 12.04.2016 <http://europa.eu/>
- Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehekülg. Kasutatud 05.04.2016 <http://www.hm.ee>
- Hämäläinen, J. (1999). Tegevus: Sotsiaalpedagoogiline praktika. R. Mikser (Toim.), Sissejuhatus sotsiaalpedagoogikasse (lk 51-77). Tartu: Tartu ülikooli kirjastus
- Hämäläinen, J.; Puurunen, P.; Määttä, M. (2005). A social-pedagogical framework for multiprofessional collaboration in supporting people in a multicultural context. M. Launikari, S. Puukari (Toim.). Multicultural Guidance and Counselling – Theoretical Foundations and

Best Practices in Europe (lk 217-232). Jyväskylä: CIMO and Institute for Educational Research

- Kasearu, K., Trumm, A. (2013). NEET–“noored kellega keegi ei arvesta ja kes kuskil ei käi”?. Noorteseire Eestis. Poliitikaülevaade, 5, 2013.
- Komsaare, A. (2009). Mitmekultuurilisus. K. Taumann (Toim.). Noorsootöötaja mitmekultuurilises keskkonnas (lk 5-8). Integratsiooni sihtasutus
- Kost, R. (2013). Noortepoliitika. M. Valge (Toim.), Noorsootöö õpik (lk 49-70). Tallinn: Archimedes
- Kost, R. (2014). EUROOPA LIIDU NOORTEPOLIITIKA MÕJU EESTILE AASTATEL 2007–2013 EUROOPA LIIDU NOORTEPROGRAMMI EUROOPA NOORED NÄITEL. Magistr töö. Tartu Ülikool, Euroopa Kolledž.
- Kuidas teha rahvusvahelist koostööd Erasmus+: Euroopa Noored programmis? (2014). Tallinn: Archimedes
- Laherand, M-L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: Infotrükk OÜ
- Manual for facilitators in non-formal education. (2009). S. Klocker (Toim.). Strasbourg: Council of Europe. Kasutatud 15.04.2016
https://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Publications/2009_Manual_for_facilitators_en.pdf
- Mets, N. (2013). Riskioludes elavad noored. K. Jüristo (Toim.) Kaasava noorsootöö käsiraamat (lk 81-102). Tallinn: Archimedes
- Noorsootöö seadus (RT I, 30.12.2015, 33). Riigiteataja. Kasutatud 04.04.2016
<https://www.riigiteataja.ee/akt/130122015033>
- Noorsootöö strateegia 2006-2013 (2006). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- Noorsootöö strateegia 2006-2013 (2014). lõpparuanne. Haridus- ja Teadusministeerium ja Eesti Noorsootöö Keskus. Kasutatud 20.04.2016
https://www.hm.ee/sites/default/files/noorsootoo_strateegia_lõpparuanne_vv_parandatud_noortearv.pdf
- Noorsootöö õpik (2013). M. Valge (Toim.). Tallinn: Archimedes
- Noorsootöötaja kutsestandard (2015). Tallinn: ENTK. Kasutatud 22.04.2016
https://www.entk.ee/sites/default/files/63933_EestiNoorsotoo_EST_2015.pdf
- Noortepassi kodulehekülg. Kasutatud 15.05.2016 <https://www.youthpass.eu/et/youthpass/>
- Nooruse ja noorsootöö käsitlused (2013). Noorsootöö õpik. M. Valge (Toim.). Tallinn: Archimedes
- Nõukogu resolutsioon Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistiku kohta (2010-2018). Euroopa Liidu Nõukogu (2009). Kasutatud 02.04.2016
http://www.enl.ee/UserFiles/Organisatsiooni%20tekstid/noortepoliitika/noortevaldkonna_uuendatud_koostooramistik_2010-2018.pdf
- Petrie, P., Chambers, H. (2009). Richer lives: creative activities in the education and practice of Danish pedagogues. a preliminary study: report to Arts Council England.
- Resolution of the Council and of the representatives of the governments of the Member States (2010). Council of the European Union. Kasutatud 25.04.2016
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/117874.pdf

- Rämmer, A. (2012). Noorte motivatsioon noorsootöös osalemiseks ja nende hoiakud noorsootöö suhtes. Noorteseire aastaraamat 2011: Noored ja noorsootöö (lk 55-69). Tallinn: Praxis
- Statistikaameti andmebaas. RV0212: RAHVASTIK AASTA ALGUSES SOO JA VANUSE JÄRGI. Kasutatud 22.04.2016 <http://pub.stat.ee/>
- Taru, M., Kloosterman, P. (2013). Youthpass Impact Study. Young people's personal development and employability and the recognition of youth work. The European Commission DG Education and Culture
- Taru, M., Pilve, E., Kaasik, P. (2013). Noorsootöö kujunemine. Noorsootöö õpik (lk 105-153). M. Valge (Toim.) Archimedes, 2013
- Taru, M., Pilve, E., Kaasik, P. (2015). Noorsootöö Eestis 19. sajandi keskpaigast kuni 21. sajandi esimese kümnendi lõpuni. Ajalooline ülevaade. ENTK, 2015
- Teise Euroopa Noorsootöö Konverentsi Deklaratsioon: Teistsugust maailma kujundades. Brüssel, 24.-30. aprill 2015
- Trumm, A. (2013). Noorte sotsiaalne kaasatus ja tõrjutus Euroopas ja Eestis. Noorteseire aastaraamat 2012: Noored ja sotsiaalne kaasatus (lk 25-34). Tallinn: Praxis
- Tähtsamad tegevused 2015/2016. õppeaastal. Haridus- ja Teadusministeerium (2015). Kasutatud 20.04.2016 https://www.hm.ee/sites/default/files/2015-2016-oppeaasta_tegevused_loplik2.pdf.
- Webb, E. (2007). VET õpetajate ja koolitajate mitteformaalse ja informaalse õppe tunnustamine ja hindamine Euroopa Liidu liikmesriikides. Thessaloniki: Cedefop. Kasutatud 25.04.2016 http://www.ekk.edu.ee/vvfiles/0/Kogemus6ppe_tunnustamine_ja_hindamine.pdf
- Werquin, P. (2010). Recognising non-formal and informal learning outcomes, policies and practices: Outcomes, policies and practices. Vol. 2009, No. 35. OECD publishing.
- Õunpuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes (Toim.E. Kärner). Tartu: Tartu Ülikool

Lisa: Intervjuu kava

See on esialgne kava sellest, mida plaanin intervjuude käigus noorsootöötajatelt küsida. Intervjuu käigus võib ka küsimusi/teemasid juurde tekkida.

- Mis on rahvusvaheline noorsootöö? Millised tegevused? Kui kaua need peaksid kestma? Kui vanadele noortele?
- Mis võiks veel kuuluda rahvusvahelise noorsootöö alla?
- Mis Sa mitteformaalsest õppest arvad?
- Kuidas rahvusvaheline noorsootöö Sinu arvates noori mõjutab? Too mõni näide. Mida oled Sa märganud? Mis Sa arvad, miks see nii on?
- Kuidas Sa neid muutusi põhjendad?
- Milline rahvusvahelise noorsootöö tegevus on Sinu meelest kõige suurema mõjuga noortele? Too mõni näide. Miks see nii on?
- Mis sa arvad, mida noored ise rahvusvahelise noorsootöö kogemusest võivad arvata?
- Kuidas sina näed, et noored rahvusvahelisest kogemusest midagi enda jaoks õpivad? Kuidas nad teadvustavad omaale õpimomenti?
- Kirjelda palun mõnda enda head kogemust rahvusvahelise noorsootööga seondult?
- Mida Sina oled enda jaoks õppinud rahvusvahelisest noorsootööst?
- Kuidas Sa edaspidi enda töös noortega rahvusvahelise noorsootöö kogemusi rakendad/arvesse võtad?
- Kui Sa peaksid kirjeldama rahvusvahelise noorsootöö head praktikat, siis kuidas Sa seda teeksid? Mis on need võtmeelemendid, mis rahvusvahelise noorsootöö heaks teevad?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Birgit Kalmus,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
Rahvusvaheline noorsootöö - noorsootöötajate kogemus,

mille juhendaja on Merle Linno,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **02.06.2016**